

- Žáci s tělesným postižením a chronicky nemocní
- Osoba s tělesným postižením
- Osoby s tělesným postižením představují heterogenní skupinu, jejichž společným znakem je omezení v pohybu a postihuje člověka v celé jeho osobnosti (Vítková, 2010)
- Společným znakem je porucha hybnosti, které se mohou projevit v několika podobách.
- Pohybová vada často vzniká jako projev organického poškození CNS
- Tělesné postižení
- Tělesné postižení omezuje ve větší míře pohyb, v nejtěžších případech vede až k celkové nehybnosti
- Postiženy mohou být horní i dolní končetiny, mohou se vyskytovat i různé druhy amputací
- Tělesná postižení získaná po úrazu a nesprávným držením těla
- Časté jsou různé formy MO, které mohou mít mnoho variant
- Klasifikace pohybových vad
- Obrny centrální a periferní
- Traumatické obrny: otřes mozku (komprese; stlačení mozku (komoce); zhmoždění mozku (kontuze).
- Deformace: vrozené a získané (vlivem vadného držení těla – kyfózy a skoliózy);
- Nesprávný vývoj kyčelního kloubu (Perthesova choroba)
- Malformace – patologické vyvinutí různých částí těla: částečné chybění končetiny – amélie.
- Stav, kdy končetina navazuje přímo na trup – fokomelie.
- Klasifikace pohybových vad
- Amputace – umělé odnětí končetiny od trupu – příčina: úrazy, autonehody, poranění elektrickým proudem, výbušninou – následná péče protetická a plastická chirurgie.
- Chronické onemocnění
- Mezi hlavní okruhy chronických onemocnění patří:
 - Onemocnění dýchacích cest – průduškové astma, cystická fibróza aj.
 - Nemoci žláz s vnitřní sekrecí - metabolické
 - Nemoci krevetvorby a krve
 - Poruchy imunity – alergie, astma bronchiale, AIDS

- Onemocnění psychická a psychiatrická
- Neurologická onemocnění (epilepsie)
- Onkologická (nádorová) onemocnění
- Onemocnění oběhové soustavy – srdeční vady, vrozené srdeční vady atd.
- Tělesné postižení Problémy žáků s tělesným postižením spočívají
- Jedinec s tělesným postižením se v životě musí vyrovnávat s mnoha překážkami.
- V různé míře izolovanosti a závislosti na okolí
- Je třeba respektovat potíže se sebeobsluhou
- Problémy komunikace
- Společenské problémy - viditelnost postižení může vyvolat různé reakce (může setkat s projevy lítosti, opovržení, posměchu)
- Obtíže s pohybem a dopravou, bezbarierovost (mobilita)
- Tělesné postižení Problémy žáků s tělesným postižením spočívají
- Heterogenní skupina jedinců
- Jedná se dlouhodobý nebo trvalý stav
- Pohybové změny vedou i ke změnám v oblasti vnímání – zdravé dítě se učí při pohybu a pohybem
- Získaná zkušenost je východiskem pro učení
- Tělesné postižení
- jeho vliv
- **Tělesné postižení působí na psychické projevy člověka**
- Mění se životní rytmus
- Dochází k poruchám aktivity
- Změnám postojů a sebehodnocení
- Objevují se komplexy méněcennosti
- Zvýšená citlivost a vyšší míra závislosti
- **Tělesně postižený musí překonávat překážky**
- Primární architektonické
- Sekundární společenské

- Edukace dětí a žáků s TP
- Předškolní vzdělávání:

mateřské školy pro TP,

třídy při MŠ,

rehabilitační stacionáře,

inkluze v mateřské škole

- Mateřská škola
- Často u dětí podnětová deprivace, senzorická deprivace,
- U dětí s organickým postižením poruchy pozornosti, unavitelnost
- Narušená komunikační schopnost
- Pokud není narušena řeč, je stěžejní pro sociální kontakt
- Snížené pracovní tempo
- Problémy v rozvoji kognice – vzhledem i k častější izolaci v rodině, malá sociální zkušenost
- Návuk grafomotoriky u dětí s tělesným postižením
 - ✧ Návuk probíhá již v předškolním věku.
 - ✧ Kreslení prstem do písku, krupice (pískovnička).
 - ✧ Prstové barvy, psaní houbou, fix...
 - ✧ Návuk doprovázíme rytmizací, říkadly.
- Mateřská škola
- Vzdělávání – RVP PV – kapitola 8. podmínky pro vzdělávání
- Podmínky – zajištění individuálního přístupu,
- asistent pedagoga,
- využívání kompenzačních pomůcek (technické a didaktické)
- Přípravný stupeň (ZŠS)
- 1-3 letý, vzdělávání dle RVP PV – školní vzdělávací program
-

Základní vzdělávání

základní školy pro TP,

integrace a inkluzivní vzdělávání v ZŠ

speciální třída při základní škole

Kombinace postižení (více vad) -

základní škola speciální

Střední vzdělávání

střední školy pro TP

gymnázia, obchodní akademie

střední odborné školy (SOŠ)

střední odborná učiliště i pro TP (SOU)

odborná učiliště (OU)

praktické školy (1 a 2 leté)

vyšší odborné školy

konzervatoře

vysoké školy

- Podmínky pro vzdělávání žáků s tělesným postižením
Podmínky integrace a inkluze
- Tělesně postižený žák edukovaný v běžné třídě
- by měl být **sociálně adaptabilní**, mohou být problémy s adaptací

- **Sociální zkušenost** – nemusí je přijmout spolužáci, izolace, odmítání
- Měl by mít dostatečnou míru **volných vlastností**, které jsou nezbytné k překonávání překážek
- Měl by plnit požadavky stanovené RVP ,
- případně s možností rozložení učiva do více **ročníků**
- Obsah vzdělávání
- Obecně platí, že s použitím **komenzačních pomůcek** může tělesně postižený žák absolvovat všechny předměty (vzdělávací oblasti) také TV!!!
- Obtíže činí předměty náročné **na motoriku, zejména jemnou** (geometrie, VV, TV – zde je třeba někdy obsah upravit) – podpůrná opatření – asistent pedagoga
- Př. Olomouc – projekt aplikované tělesné výchovy
- ZŠ pro TP – není konfrontace se zdravými spolužáky
- Vyučováno uzpůsobeno **individuálním potřebám žáka**
- Bariery ve vzdělávání
- Narušena vizuomotorika – neschopnost pozorovat určitý předmět, postřehnout detaily,
- Nedostatky v motorických dovednostech (JM, HM)
- Pomalé pracovní tempo
- Bolesti hlavy (medikace)
- Častá únava
- Potřeba více času na školní učení a dovednosti
- Organizační formy vzdělávání

Dělíme podle různých kritérií:

- Podle vztahu k osobnosti žáka (výuka individuální, skupinová, hromadná).
- Podle charakteru výukového prostředí a organizace práce (výuka ve třídě, v knihovně, exkurze, domácí úlohy).
- Podle délky trvání výuky (vyučovací hodina, dvouhodina).
- Podle míry povinnosti (povinné, nepovinné, volitelné) apod.
- Podmínky vzdělávání žáků s TP
- ☉ Ve školách vzdělávajících žáky s tělesným postižením je třeba vytvořit podmínky:

- Bezbariérový vstup do školy
- Odpovídající technické vybavení pro pohyb žáků po škole – žáci musí být samostatní, výjimečně pomoc asistenta
- Vhodné didaktické a kompenzační pomůcky
- PC/psací stroj pro žáky, kteří nemohou psát
- Přítomnost asistenta pedagoga se realizuje až od 3 stupně podpůrných opatření.

-

Podmínky vzdělávání

- Uspořádat prostředí třídy, aby bylo přehledné a strukturované, aby byly naplněny individuální potřeby žáka s TP.
- Vytvářet podmínky pro klidnou samostatnou práci.
- Stanovit pravidelný učební režim, nezapomínat na pravidelnou relaxaci.
- Vytvořit ve třídě příjemné pracovní klima.
- Dbát na pravidelnou komunikaci se zákonnými zástupci žáka (Čadová, 2014).
- Strategie ve vzdělávání
- Mobilita jedinců v prostorách školy -socializace
- Úprava prostoru třídy, lavice, židle
- Zařazení moderních informačních technologií do výuky – pozitivní vliv
- Respektovat možnosti koncentrace a pozornosti
- Návěk čtení a psaní
- Zabezpečení pohybového režimu jedinci s postižením
- ⊙ Potenciál žáků – vycházíme ze zájmu
- Pohybový režim
- Pohyb po exteriéru, jednotlivé pohybové činnosti – hry
- Pohyb po místnosti i v rámci edukace
- Jednotlivé činnosti (výtvarné realizovat i v sedě
- pokud ležící umožnit mu dostatek podnětů zrakových a sluchových
- Použití kompenzačních pomůcek
- Pracovní tempo pomalé a nevyrovnané

- **Podmínky pro vzdělávání**
- bezbariérovost
- vytvoření ergonomického pracovního místa
- specifické pomůcky
- prostorové, časové a personální zdroje pro péči a terapii
- speciální pedagogové a učitelé
- flexibilní forma organizace školního života
- určené prostory pro kooperaci a týmovou práci
- **relaxace** (prvky bazální stimulace – zklidňující doteky, masáž, omývání obličeje)
- Poruchy pozornosti a zvýšená unavitelnost:
- Neklid – žák není schopen se soustředit dostatečně dlouhou dobu na úkoly přiměřené věku.
- Potíže s vyjadřováním – žák není schopen plynule sdělit své myšlenky.
- Obtížná orientace v prostoru – nejen v reálném terénu, ale i v plošných nákresech, delších textech a pravidlech her.
- Nevyhraněná lateralita – žák má obtíže s rozlišováním pravé a levé, nerozumí pojmům z geometrie, neumí aplikovat vzorce.
- Pomůcky

pomůcky pro psaní a kreslení –

tzv. trojhranný program

- psací potřeby s přesným ergonomickým tvarem, které usnadňují rozvoj grafomotoriky,
- speciální psací potřeby (pro žáky s výrazným postižením horních končetin),
- speciální psací deska s magnetickým pravítkem (usnadňuje přidržení sešitu), protismykové podložky
-
- Pomůcky
- **pomůcky pro rozvoj manuálních dovedností**

– dřevěné i textilní hračky a učební pomůcky, stavebnice, speciálně upravené nůžky, *ježci*, míčky, rehabilitační hmota Theraflex (vyr. Belgie) apod.

-

- **pomůcky pro tělesnou výchovu a relaxaci** – molitanové stavebnice, rehabilitační míče, kolébka na nácvik rovnováhy, cvičební padák apod.
- **technické pomůcky** usnadňující získání a uchování informací – diktafon, xeroxovací tabule, počítače.
- Předloketní opěrky, vícevzkazové komunikátory
- PC – ovládání bez účasti rukou
Ovládáme pomocí pohybů hlavy.
Ovládáme pomocí pohybů očí, úst.
- Kompenzační pomůcky
- ☐ berle a hole – pomůcky k chůzi pro žáky částečně pohyblivé,
- kozičky a chodítka – pomůcky k chůzi pro žáky s horší stabilitou,
- dětské rehabilitační kočárky, tříkolky,
- lezítka – pomůcka pro pohyb vleže na břiše, vhodná např. do hodin tělesné výchovy,
- přenosná rampa – pro překonání několika málo schodů,
- zvedací plošina – pomůcka umožňující přístup do míst s různou výškou, kde není vhodné položit rampu,
- výtah – finančně náročné, ale potřebné zařízení.
- Pomůcky pro hygienu, stravování
- Navlékač ponožek, mycí houba
- Držák, speciální nůž
- Střední vzdělání – specifika a strategie
- ⊙ Pro úspěšné vzdělávání je nutná úprava prostředí, (často zůstávají v kmenové třídě)
- ⊙ Ve třídě speciálně upravené židle, stoly, polohovací vaky
- ⊙ Třídy vybaveny kompenzačními pomůckami, které usnadňují pohyb (výtahy, rampy, zvedací plošiny)
- ⊙ Didaktické pomůcky - běžné, názorné pomůcky, interaktivní tabule
- ⊙ Stěžejní pomůcka – počítač (upravená klávesnice, myš)

⊙ Rehabilitace – ZTV - psychomotorika

- Specifika
- Participace – účast na všech činnostech jako ostatní žáci
- Samostatnost – středoškolák – již samostatný (podpora spolužáků, asistenta pedagoga)
- **Mozková obrna je často kombinována**
- Průvodním jevem je narušení hybnosti a tonu.
- s poruchami duševního vývoje
- sníženým intelektem (asi 66 %),
- s poruchami řeči (přes 50 %),
- s poruchami chování (cca 50 %),
- s epileptickými záchvaty (od 15 % do 70 %).
- smyslová postižení: vady zraku (např. tupozrakost, šilhavost, ale i slabozrakost různého stupně)
vady sluchu (různé stupně až nedoslýchavost).
- Edukace žáků s MO
- Učitel si všímá:
- úroveň **jemné motoriky ruky** (schopnost kreslit, psát, obratnost rukou, pracovní tempo)
- **Vnímání** může být primárně poškozeno ve formě dysgnozií - optická i akustická

(obtíže v rozlišování vizuálních

a akustických stimulů)

Př: dítě nerozeznává, co je na obrázku,

nerozlišuje mluvené zvuky

- MO – mozková obrna
- slabá **koncentrace pozornosti** a **zvýšená unavitelnost** (žáci si zapamatovávají útržkovitě, nevýběrově, obtížně si vybavují i reprodukují učivo)
- Na konci předškolního období nebývají zralé, často odklad školní docházky
- **LMD**- nerovnoměrný vývoj, **deficitní utváření dílčích schopností**, školní výkony negativně ovlivňují **specifické poruchy učení** (Vítková, 2010)
- Mohou se projevovat poruchy chování

- Žák s MO ve škole
- V některých případech spolupůsobí nedostatek podnětů,
- nízká úroveň stimulace a omezenost zkušeností. Výkon ve škole: bývá zhoršen slabou **koncentrací pozornosti a zvýšenou unavitelností.**
- Žáci si zapamatovávají útržkovitě, nevýběrově, obtížně si vybavují i reprodukují učivo.
- **Pracovní tempo** žáků s MO bývá **pomalé a nevyrovnané.**
- **Socializační proces** probíhá **pomaleji.**
- Předměty speciálně pedagogické péče
- Logopedická péče,
- zdravotní tělesná výchova,
- komunikační a sociální dovednosti,
- psaní a práce na PC,
- vedle obohacování učiva speciálněpedagogickými předměty je možné obohacovat učivo i oblastmi či vyučovacími předměty, ve kterých žák s chronickým onemocněním, somatickým a tělesným postižením vyniká (VV, ZDT, TV - boccia, plavání, aj.
- Dorozumivací dovednosti
- V současnosti je součástí **ŠVP** pro jedince se zdravotními problémy:

v řečovém projevu

v písemném projevu

v komunikaci – dorozumívání

IVP integrovaných žáků

slouží k efektivnějšímu zvládnutí ČJ a cizích jazyků

- Cíle středoškolského vzdělávání
- Příprava: na budoucí profesi,
- na pracovní proces,
- na život v naší společnosti.
- Během studia si žáci musí osvojit určité kompetence.
- Cíle vzdělávání
- Mezi klíčové kompetence, vymezené RVP pro střední vzdělávání patří:

- Kompetence k učení
- K řešení problémů
- Kompetence komunikativní, sociální a personální
- Kompetence občanské a kulturního povědomí
- Kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám
- Kompetence matematické
- Kompetence využívat prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi.
- Další cíle vzdělávání
- Čtení- překonávat dyslektické potíže
- Psaní – zlepšování grafomotoriky, psaní kompenzačními pomůckami, pomocí náčiní- ústy, nohou atd.
- Komunikace - řeč – fonace, artikulace, slovní zásoba

Požadavky: respektovat individuální zvláštnosti

- výcvik vést v návaznosti na edukaci
- poznatky aplikovat na praxi

Obsah – na základě diagnostiky odborníků.

- Profesní orientace
- Volba povolání a budoucí pracovní uplatnění se prolíná celým edukativním procesem.
- Rehabilitace směřuje po celou dobu edukace ke zlepšení zdravotního stavu.
- Velká pozornost se věnuje základnímu vzdělávání, které nabízí rozvoj jejich zájmů a sklonů využitelných při řešení profesních otázek.
- Nutnost vytvářet předpoklady k vytrvání ve zvoleném oboru a to posilováním jejich volných vlastností.
- Posilovat návyk – být neustále činný a každou aktivitu vykonávat dobře a zodpovědně.
- Profesní orientace
- Je třeba žákům s TP nabídnout a zajistit vhodnou odbornou přípravu ve zvoleném oboru.
- Stále však přetrvávají problémy v pracovním uplatnění na trhu práce.

- U žáků s TP je třeba klást důraz na vybraný obor a osvojení klíčových kompetencí, které přispějí k jejich úspěšnému uplatnění na trhu práce. Pro osoby s postižením je obtížné najít práci, proto je důležitá i schopnost smířit se s odmítnutím, nevzdávat se, ochota k dalšímu vzdělávání a rozvoji. Je třeba žáky motivovat, aby práci opravdu hledali a chtěli pracovat.
- Profesní orientace
- Zdroj:
- Bartoňová, M., Pitnerová, P. a kol. *Strategie vzdělávání žáků se SVP na střední škole*. Brno: MU, 2012. ISBN 978-80-210-6001-2
- Terapie pro TP - Hipoterapie
- Herní terapie
- Ergoterapie
- Jednotlivé činnosti mohou mít v ergoterapii různý cíl a z hlediska typu používaných činností
- známe 5 oblastí:
 - Ergoterapie zaměřená na nácvik denních činností.
 - Ergoterapie zaměřená na nácvik pracovních dovedností.
 - Ergoterapie zaměřená na zaměstnávání.
 - Ergoterapie funkční.
 - Ergoterapie zaměřená na poradenství (Kopecká 2014).
- Další terapie
- Snoezelen
- Bazální stimulace
- Vojtova metoda
- Bobatova metoda
- Fyzioterapie
- Zooterapie – canisterapie, felinoterapie, delfinoterapie
- atd.
- Zdroj:
- <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/1095946610-diagnoza/207562241500002-zivot-s-detskou-mozkovou-obrnou-pres-kaluze-neskacu/>

- Fialová, I., Opatřilová, D., Procházková, L. *Soamtopedie. Texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2012. ISBN 978-807315-233-8.
- Vítková, M. *Somatopedické aspekty*. Brno: Paido, 2006. ISBN80-7315-134-0.